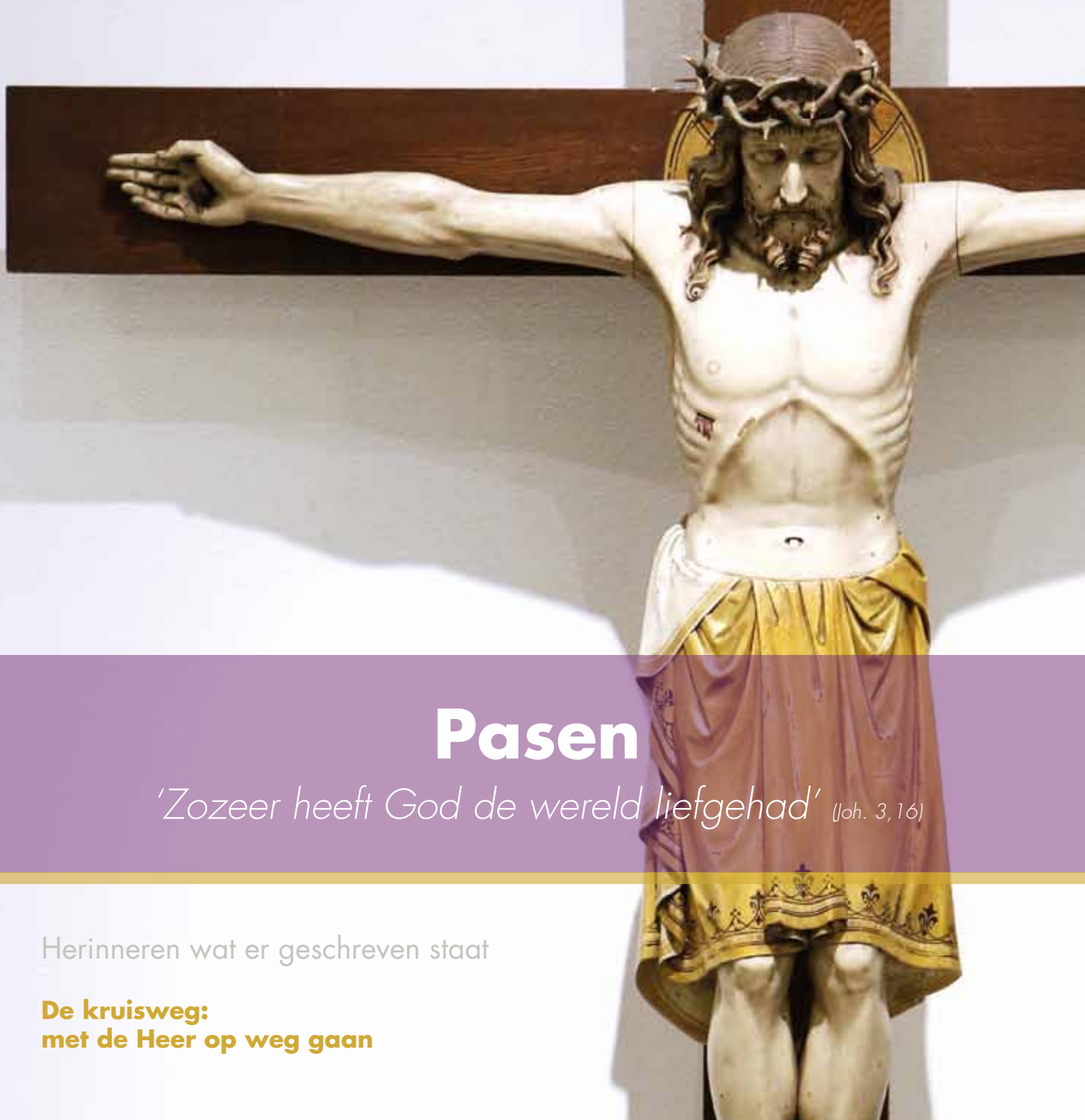


BISDOM BREDA

2013 | NR. 1

INRI



Pasen

'Zo zeer heeft God de wereld liefgehad' (Joh. 3,16)

Herinneren wat er geschreven staat

**De kruisweg:
met de Heer op weg gaan**

Lourdes Bedevaarten Per nachttrein, bus of vliegtuig

Voor pelgrims uit heel Nederland

Reizen met meerwaarde

In 2013 bieden wij reizen aan naar:

- Lourdes
- Amsterdam (Stille Omgang)
- Banneux
- Pater Pio (Zuid-Italië)
- Assisi / Padua
- Bedevaart op maat
- Israël

Stichting Organisatie Limburgse Bedevaarten
Raadhuisplein 1
6226 GN Maastricht
tel. 043 321 57 15
info@bedevaarten.com
www.bedevaarten.com

Vraag nu onze brochure aan!

Help de missionaire traditie voort te zetten. Steun onze missionarissen!

wnm 2013

week nederlandse missionaris Pinksteractie 9 t/m 19 mei

Kijk op www.weeknederlandsemissionaris.nl voor meer informatie. Maak uw gift over op rekeningnummer 17.12.11.111

Mensen met een Missie De uitvoering van de Week Nederlandse Missionaris is toevertrouwd aan Mensen met een Missie.

ANBI

De Vastenactie van

...

Wat wordt uw vastenactie?

Laat zien wat u doet op www.vastenactie.nl

Het is vastentijd van 13 februari tot 30 maart

Giro 5850

“Even aandacht voor een ander.”

[EVEN MINDEREN VOOR EEN ANDER] [VASTENAKTIE]

bisdom van breda

Dit magazine is een uitgave van het bisdom Breda. Het verschijnt als kwartaalblad. Een individueel postabonnement is mogelijk tegen betaling van een bijdrage voor de verzend- en administratiekosten. Het blad is gratis.

Stuur voor een postabonnement voor 2013 een e-mail naar: magazine@bisdombreda.nl en maak ten minste € 10,- over op girorekening 1066316 t.n.v. Uitgeverij bisdom Breda, o.v.v. postabonnement magazine, postbus 90.189, 4800 RN Breda. Of bel T 076 5223444. Nummers worden toegestuurd na ontvangst van uw betaling.

Redactie

Monique van Delft,
Hans de Jong,
Frank van der Linden,
Daphne van Rosendaal
(hoofdredacteur).

Adres redactie

E magazine@bisdombreda.nl
T 076 5223444
F 076 5216244
Postbus 90189
4800 RN Breda

Advertentieverkoop

Borgerpark Media
E info@borgerparkmedia.nl
T 0475 711 362
I www.borgerparkmedia.nl
Vlodropperweg 62
Postbus 8027
6060 AA Posterholt

Vormgeving en druk
brainstorm en concept, Breda

Issn nummer: 1874-0480

Cover:

H. Michaelkerk, Breda
(Foto: R. Mangold)

IN DEZE UITGAVE



4 |

Gesprek over de viering van het Paastriduüm



6 |

'Eens waart gij duisternis, nu zijt gij licht...'



10 |

De kruisweg: met de Heer op weg gaan



16 |

Uit de brief over het Paastriduüm



22 |

'Je vormt samen de Kerk'



24 |

De eucharistie het sacrament van het paasgeheim

8 | Herinneren wat er geschreven staat

12 | Vastenactie in de Veertigdagentijd

18 | 'We moeten Pasen met zoveel mogelijk mensen willen vieren'

20 | Inleiding over de viering van het Paastriduüm

26 | Kerk in de steigers: De Heilige Maria Hemelvaartkerk in Graauw

Bestel gratis* exemplaren van dit magazine via magazine@bisdombreda.nl
*Magazines zijn gratis voor parochies in het bisdom van Breda.

VAN DE REDACTIE

In 2012 verscheen een brief van de Nederlandse bisschoppen over de vieringen van het Paastriduüm. Met de brief vragen de bisschoppen aandacht voor de vieringen van Witte Donderdag, Goede Vrijdag, en Paaszaterdag. De vieringen van Pasen vormen het hoogtepunt van het kerkelijk jaar. De bisschoppen vragen daarom goede aandacht voor deze vieringen. Ze doen dat tegen de achtergrond van lokale aanpassingen in de liturgie.

Die aanpassingen kunnen zijn ingegeven doordat de vieringen veel voorbereiding vragen, zowel praktisch, organisatorisch, pastoraal en liturgisch. Maar ook doordat de vierende gemeenschap klein is geworden en zich niet in staat voelt om de liturgie op de voorziene tijd in haar volheid te vieren. De bisschoppen vragen daarom om een herijking van de vieringen. Hun brief geeft daartoe richtlijnen (zie p. 16 in dit magazine). Juist vanwege de rijke liturgie zijn bij de vieringen van het Paastriduüm veel mensen betrokken.

De brief van de bisschoppen vraagt daarom om tijdige bespreking met diverse betrokkenen, en uitleg. De brief werd vorig jaar na Pasen verzonden met het oog op de vieringen van Pasen 2013. Daarna volgden in het najaar VPV-dagen voor pastorale beroepskrachten (zie p. 20), en een gesprek van de bisschop met pastoors en teamleiders (zie p. 5). In die lijn wil ook dit magazine het inhoudelijke gesprek in de parochies en instellingen over de vieringen van het Paastriduüm ondersteunen.



Openingsviering Jaar van het Geloof op 11 oktober 2012. (Foto: R. Mangold)

GESPREK OVER DE VIERING VAN HET PAASTRIDUÛM

De vieringen van het Paastriduüm:

Witte Donderdag • Goede Vrijdag • Paaszaterdag

Het zijn onderscheiden vieringen, die in wezen samen één viering vormen.

Pasen is het hoogtepunt in het kerkelijk jaar.

In 2012 verscheen een brief van de Nederlandse bisschoppen over de vieringen van het Paastriduüm. “De verschillende liturgische vieringen van het Paastriduüm vragen veel voorbereiding in allerlei opzicht: praktisch, organisatorisch, pastoraal en ook liturgisch. Omdat die voorbereiding zo intensief is, was en is de verleiding groot hier en daar aanpassingen te doen,” schrijven de bisschoppen in de brief, en: “Lokale aanpassingen hebben de neiging [...] tot gewoonte te worden. [...] De laatste jaren is een bijkomende reden voor lokale aanpassingen het feit dat de vierende gemeenschap klein is geworden en zich daarom niet in staat voelt om de liturgie op de voorziene tijd in haar volheid te vieren.”

In het bisdom Breda werd de brief in juli verzonden aan de priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers. De pastorale teams werden gevraagd de praktijk in te richten naar deze brief, met het oog op de vieringen van Pasen 2013. De verspreiding van de brief gebeurde per bisdom. Daardoor kon het gebeuren dat de brief in het ene bisdom al werd verspreid (en in het nieuws kwam), terwijl de brief in een ander bisdom nog niet was verzonden.

In het bisdom Breda ging de verzending van de brochure gepaard met de uitnodiging voor VPV-dagen over het Paastriduüm, op 8 en 15 november. Op de jaarlijkse VPV-dagen (Voortgezette Pastorale Vorming) komen alle pastorale beroepskrachten van parochies en instellingen samen. Mag. dr. Jo Hermans hield de inleiding (zie p. 20-21 in dit magazine). Daarna werd nader gesproken over de brief van de bisschoppen en de vieringen van het Paastriduüm. Bisschop Liesen: “Er waren vragen, ook kritische, en we waren met elkaar in gesprek.

In het vervolg op de VPV-dagen vond in het vicariaat Breda op 11 januari nog een gesprek plaats met pastoors en teamleiders. Met pastoors en teamleiders in het vicariaat Middelburg zullen we nog spreken na Pasen, bij wijze van evaluatie van de invoering van de richtlijnen.”

Pasen is het hoogtepunt van het kerkelijk jaar. Bisschop Liesen: “We moeten het daarom voor elkaar mogelijk maken om deel te nemen aan de vieringen. Dat geldt niet alleen de kerkgangers, maar ook de pastoraal werkers en werksters. Juist ook met Pasen moeten we dat mogelijk willen maken voor elkaar.” Een en ander betekent een aanpassing van gegroeide praktijken. Mogelijk dat de samenvoeging van parochies de drempel daarvoor verlaagt. In 1988 schreef de Congregatie voor de Goddelijke Eredienst nog “waar verscheidene kleine parochies aan één priester zijn toevertrouwd, is het beter dat de betreffende gelovigen zich zoveel mogelijk verenigen in de voorname kerk om aan deze vieringen

deel te nemen” (rondzendbrief ‘Paschalis Sollemnitatis’, opgenomen in de brochure over het Paastriduüm). Inmiddels zijn in het bisdom van Breda kleinere parochies deel gaan uitmaken van grotere parochieverbanden. En hoewel het nog steeds vraagt om in beweging te komen naar een andere plek, is dat nu een beweging binnen de eigen parochie. De eerste bepaling uit de brief van de bisschoppen is dat de liturgische vieringen van het Paastriduüm steeds worden gevierd onder leiding van een priester, en nooit onder leiding van een diaken of een leek. De tweede bepaling geeft aan dat woord- en communievieringen niet zijn toegestaan. Tijdens het gesprek met de bisschop op 11 januari werd vanuit de kring van pastoraal werk(st)ers gevraagd hoe zich dit verhoudt tot woord- en communievieringen, waarin zij de gemeenschap voorgaan door het jaar heen. “Het gaat om de vieringen van Pasen, die het hoogtepunt zijn van het kerkelijk jaar. De brief over het Paastriduüm gaat niet over de wekelijkse

vieringen. Pasen moeten we met elkaar in zijn volle rijkdom en vormgeving willen vieren,” aldus de bisschop, die met ‘lex orandi lex credendi’ wijst op het belang van de goede viering van de liturgie: “De manier waarop je bidt, geeft aan wat je gelooft.”

De brief over het Paastriduüm thematiseert overigens de praktijk van woord- en communievieringen door het jaar heen. De inleiding wijst op de brief van de Nederlandse bisschoppen bij gelegenheid van Sacramentsdag 2008, die aangeeft dat woord- en communievieringen er onbedoeld toe kunnen leiden dat gelovigen vervreemden van de eucharistie. “Tegen deze achtergrond,” aldus de brief over het Paastriduüm, “en gezien het belang van het Paastriduüm als hoogtepunt van het kerkelijk jaar, is het van het grootste belang dat de gelovigen bij die gelegenheden ook daadwerkelijk deelnemen aan de bijzondere liturgische vieringen van deze dagen onder leiding van een priester.”

Bisschop Liesen lichtte tijdens het gesprek met pastoors en teamleiders toe: “Dat is geen gebrek aan erkenning voor de deskundigheid en de inzet van de diakens en pastoraal werk(st)ers, of het in twijfel trekken van professionaliteit. In de liturgie komt Christus aanwezig bij zijn Kerk. Dat gebeurt zoals bekend op vele wijzen: in de biddende gemeenschap, in de lezing van Gods Woord, in het sacrament van de Eucharistie. Bij het Paastriduüm is Christus als hogepriester tegenwoordig bij zijn volk in het gewijde ambt van de priester. Daarom is de brief over het Paastriduüm ‘een aanmoediging om het hoogtepunt van het kerkelijk jaar met heel zijn rijkdom aan inhoud en vormgeving zo waardig mogelijk te vieren.’ Daarover hebben we op de VPV-dagen willen spreken, bij de ontmoeting met de pastoors en teamleiders, en bij andere gelegenheden die er zijn geweest, en die nog zullen komen.”

Daphne van Rosendaal

'EENS WAART GIJ DUISTERNIS, NU ZIJT GIJ LICHT...' (Ef. 5,8)

De spiritualiteit van de verrijzenis is geworteld in het geloofsgetuigenis van de apostelen. God heeft het leven van Jezus - hoezeer ook vernederd, afgeschreven en tot zwijgen gebracht door mensen - bekrachtigd en bevestigd. De Gekruisigde lééft! Niet de dood heeft het laatste woord maar Gods liefde, die scheidt en herschept. Daarvan spreken de Evangelies, dat staat te lezen op iedere bladzijde van het Nieuwe Testament.

De verrijzenis vieren en beleven

De verrijzenis wordt in de kerk gevierd. Dat gebeurt heel uitdrukkelijk met Pasen: plechtig, feestelijk, uitgevouwen in allerlei facetten. Maar ook buiten die jaarlijks terugkerende gebeurtenis zijn er allerlei momenten waarop we de verrijzenis kunnen vieren en beleven, binnen en buiten de kerk.

Zo ondergaat in de liturgie van de doop de dopeling ten diepste het verrijzenisgebeuren van dood naar leven. Paulus verwoordt dit welsprekend in Romeinen 6: "Door het doopsel in zijn dood, zijn wij met Hem begraven, opdat ook wij een nieuw leven zouden leiden ... Indien wij dan met Christus gestorven zijn, geloven wij dat wij ook met Hem zullen leven." Niet voor niets lezen we deze tekst steeds opnieuw in de Paaswake, ongeacht of er dan een doopsel plaatsvindt.

De viering van de zondag is eveneens herdenking van Christus' opstanding. De eerste christenen beleefden de zondag uitdrukkelijk als een Paasviering. "De dag waarop God het licht schiep en waarop Hij onze Redder uit de doden heeft

opgewekt" (Justinus, Apologia I, 67). Het Getijdenboek voorziet in de mogelijkheid om de lezingendienst van de zondag uitdrukkelijk tot een Paasviering uit te bouwen met als hoogtepunt het Evangelie van de verrijzenis. De zegening van het water en besprenkeling aan het begin van de eucharistie zijn eveneens elementen om wekelijks Pasen gestalte te geven.

Wie zich kan verwonderen, wie kan zien en luisteren, beleeft Pasen ook in de natuur. "Als de ziele luistert, spreekt het al een taal dat leeft, 't lizigste gefluister ook een taal en teken heeft" (Guido Gezelle). De rups die zich inspint en tot vlinder wordt. Het wonder van iedere morgen, van bloemen die opengaan en zich keren naar het licht. Niet voor niets speelt de opgaande zon een belangrijke rol in de verrijzenisverhalen.

De Paasnacht

De liturgische viering van de Paasnacht sluit aan bij de natuur in haar onuitputtelijke symboliek. De avond, de nacht en de dageraad, de overgang van winter naar lente, het vuur dat brandt en vernietigt, maar ook licht geeft, de geur van wierook, het water, het brood en de wijn, het dode kruishout en uitbottende takken.

De Paasliturgie heeft daarom iets van een groots spel: schepping en geschiedenis, eeuwigheid en tijd, natuur en cultuur worden er gelezen, gehoord en beleefd als het verhaal van God en mensen. De schepping van het licht, het verbond van God met Abraham en diens geslacht, de nieuwe maan in de lente, de uittocht uit Egypte, de bevrijding van de slavernij

en de doortocht door het water op weg naar het land van belofte, het offer van de eerstelingen van de oogst. Dat alles culmineert in het Evangelie van de verrijzenis.

De overgeleverde woorden en gebaren

Door het spel te spelen kruipen we als het ware in de overgeleverde woorden en gebaren en maken we die woorden en gebaren ook waar. Het wordt Pasen als we de Paasliturgie vieren "met heel ons hart, met heel onze ziel met al onze krachten." Dat vraagt ook een bepaalde letterlijkheid in het vieren en dat kost ons, rationele 21e-eeuwers, best moeite. De regels van het spel zijn erop gericht om serieus te spelen en daarmee de regels te boven te komen. Slechts dan kun je het Paasmysterie aan den lijve ervaren.

Kardinaal Newman vroeg in een van zijn preken de Paasvreugde te ontvangen met de onbevangenheid van kinderen die uitroepen: "Dit is de lente!" of "Dit is de zee!"

Omvormen

De jaarlijkse viering van Pasen heeft als inzet Paasmensen van ons te maken. Dat is de kracht van de liturgie, steeds hernomen, van dag tot dag, van week tot week, van jaar tot jaar: om ons om te vormen naar het beeld van Christus. Zoals een steen die in het water valt en heel het rimpelloze oppervlak in beweging kan brengen, kring na kring, steeds ruimer...

Han Akkermans

Pastoor van de Parochie Sint Christoffel,
regio Halsteren

(Foto: Shutterstock)



HERINNEREN WAT ER GESCHREVEN STAAT

De liturgische vieringen van het Paas-triduüm vormen het hoogtepunt van heel het liturgische jaar. Op Witte Donderdag herdenkt de Kerk het Laatste Avondmaal dat Jezus met zijn leerlingen nam en waarbij Hij hun voeten waste en het sacrament van de Eucharistie instelde. Op profetische wijze kondigde de Heer Jezus zo aan hoe Hij de volgende dag zou worden overgeleverd en Zichzelf zou geven. Op Goede Vrijdag herdenkt de Kerk het lijden en sterven van de Heer in een liturgische viering met zeer oude wortels.

Stille Zaterdag is een a-liturgische dag. Het Romeins Missaal zegt over deze dag "De Kerk verblijft bij het graf van de Heer, ziet terug op zijn lijden en sterven en de tafel des Heren blijft ongedekt [...]". Deze meditatieve dag bereidt de kerkgemeenschap voor op de Paaswake, die binnen het geheel van het Paas-triduüm zelf een hoogtepunt vormt en, naar het woord van Augustinus, de "moeder van alle heilige wakes" is. In de Paaswake worden de wonderdaden van God aan zijn volk in herinnering gebracht. Niet als memorabele feiten uit een ver verleden, maar als Gods

verlossende handelen in deze tijd. In het jaarlijks vieren van Pasen verdiept de gelovige in zijn persoonlijk bestaan de beleving dat ook hij/zij met Christus de 'transitus' (overgang) van dood naar leven mag meemaken. Tot op de dag van het definitieve Pasen blijft de Kerk onderweg en viert elk jaar én elke zondag het Pasen van de Heer. Steeds dieper verankerd in de genade van het doopsel gaan de gelovigen zo dagelijks de kleine weg van dood naar leven.

(Uit: C. Monsieur "Dit is de nacht..."
In: *Communio* 2010 (1), p. 1-10)

DE VIERINGEN VAN PASEN

| Kalender | Liturgische naam | Evangelie (lezing) |
|--|---|------------------------------------|
| Woensdag 13 februari 2013 | Aswoensdag 13 februari 2013 | Matteüs 6, 1-6 + 16-18 |
| "Beoefent uw gerechtigheid niet voor het oog van de mensen om de aandacht te trekken; anders hebt gij geen recht op loon bij uw Vader die in de hemel is." (Matteüs 6,1) | | |
| Zondag 17 februari 2013 | Eerste zondag van de Veertigdagentijd | Lucas 4, 1-13 |
| "Hij werd door de Geest naar de woestijn gevoerd, waar Hij veertig dagen verbleef en door de duivel op de proef werd gesteld." (Lucas 4,1-2) | | |
| Zondag 24 februari 2013 | Tweede zondag van de Veertigdagentijd | Lucas 9,28b-36 |
| "Dit is mijn Zoon, de Uitverkorene, luistert naar Hem." (Lucas 9,35) | | |
| Zondag 3 maart 2013 | Derde zondag van de Veertigdagentijd | Lucas 13,1-9 |
| "Misschien draagt [de vijgeboom] het volgend jaar vrucht; zo niet, dan kunt ge hem omhakken." (Lucas 13,9) | | |
| Zondag 10 maart 2013 | Vierde zondag van de Veertigdagentijd, Zondag 'Laetare' | Lucas 15, 1-3 + 11-32 |
| "Er moet feest en vrolijkheid zijn, omdat die broer van je dood was en levend is geworden, verloren was en is teruggevonden." (Lucas 15,32) | | |
| Zondag 17 maart 2013 | Vijfde zondag van de Veertigdagentijd | Johannes 8,1-11 |
| "Ook Ik veroordeel u niet; ga heen en zondig vanaf nu af niet meer." (Johannes 8,11) | | |
| Zondag 24 maart 2013 | Palmzondag van het Lijden van de Heer | Lucas 22,14-23,56 / Lucas 19,28-40 |
| "Gezegend de Koning, die komt in de Naam des Heren!" (Lucas 19,38) | | |
| Donderdag 28 maart 2013 | Witte Donderdag | Johannes 13,1-15 |
| "Het paasfeest was op handen. Jezus, die wist dat zijn uur gekomen was om uit deze wereld over te gaan naar de Vader en die de zijnen in de wereld bemind had, gaf hun een bewijs van zijn liefde tot het uiterste toe." (Johannes 13,1) | | |

VEERTIGDAGENTIJD

DE GOEDE WEEK

DE GOEDE WEEK

PAASTIJD

PAASOCTAAF

| | | |
|--|--|--|
| Vrijdag 29 maart 2013 | Goede Vrijdag | Johannes 18,1-19,42 |
| "Toen Jezus van de zure wijn genomen had, zei Hij: 'Het is volbracht.' Daarop boog Hij het hoofd en gaf de geest." (Johannes 19,30) | | |
| Zaterdag 30 maart 2013 | Paaszaterdag / Stille Zaterdag | |
| Zaterdag 30 maart 2013 | Paaswake | Lucas 24,1-12 |
| "Zij vonden de steen weggerold van het graf, gingen binnen, maar vonden er het lichaam van de Heer Jezus niet." (Lucas 24,2-3) | | |
| Zondag 31 maart 2013 | Paaszondag | Johannes 20,1-9 |
| "Zij hadden nog niet begrepen hetgeen er geschreven stond, dat Hij namelijk uit de doden moest opstaan." (Johannes 20,9) | | |
| Zondag 7 april 2013 | Tweede zondag van Pasen (Beloken Pasen en Zondag van de Goddelijke Barmhartigheid) | Johannes 20,19-31 |
| "Vrede zij u. Zoals de Vader Mij gezonden heeft, zo zend Ik u." Na deze woorden blies Hij over hen en zei: 'Ontvangt de heilige Geest. Aan wie ge zonden vergeeft, zijn ze vergeven, en aan wie ge ze niet vergeeft, zijn ze niet vergeven.' (Johannes 20,21-23) | | |
| Zondag 14 april 2013 | Derde zondag van Pasen | Johannes 21,1-19 |
| "Heer, Gij weet alles; Gij weet dat ik U bemin." (Johannes 21,17) | | |
| Zondag 21 april 2013 | Vierde zondag van Pasen | Johannes 10,27-30 |
| "Mijn schapen luisteren naar mijn stem en Ik ken ze en zij volgen Mij." (Johannes 10,27) | | |
| Zondag 28 april 2013 | Vijfde zondag van Pasen | Johannes 13,31-33a + 34-35 |
| "Een nieuw gebod geef Ik u: gij moet elkaar liefhebben; zoals Ik u heb liefgehad, zo moet ook gij elkaar liefhebben." (Johannes 13,34) | | |
| Zondag 5 mei 2013 | Zesde zondag van Pasen | Johannes 14,23-29 |
| "De Helper, de heilige Geest, die de Vader in mijn Naam zal zenden, Hij zal u alles leren en u alles in herinnering brengen wat Ik u gezegd heb." (Johannes 14,26) | | |
| Donderdag 9 mei 2013 | Christus' Hemelvaart | Lucas 24, 46-53 |
| "Hij zei hun: 'Zó staat er geschreven: dat de Christus moest lijden en op de derde dag verrijzen uit de doden.'" (Lucas 24,46) | | |
| Zondag 12 mei 2013 | Zevende zondag van Pasen | Johannes 17, 20-26 |
| "Niet alleen voor hen bid Ik, maar ook voor hen die door hun woord in Mij geloven, opdat zij allen één mogen zijn zoals Gij, Vader, in Mij en Ik in U: dat ook zij in Ons mogen zijn opdat de wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt." (Johannes 17,20-21) | | |
| Zondag 19 mei 2013 | Pinksteren | Johannes 20,19-23 / Johannes 14,15-16 + 23b-26 |
| "Vrede zij u. Zoals de Vader Mij gezonden heeft, zo zend Ik u." Na deze woorden blies Hij over hen en zei: "Ontvangt de heilige Geest." (Johannes 20,21-22) | | |
| Zondag 26 mei 2013 | Hoogfeest van de Heilige Drieëenheid | Johannes 16,12-15 |
| "Nog veel heb Ik u te zeggen, maar gij kunt het nu niet verdragen. Wanneer Hij echter komt, de Geest der waarheid, zal Hij u tot de volle waarheid brengen." (Johannes 16,12-13) | | |
| Zondag 2 juni 2013 | Sacramentsdag - Heilig Sacrament van het Lichaam en Bloed van Christus | Lucas 9,11b-17 |
| "Daarop nam Hij de vijf broden en de twee vissen, sloeg de ogen ten hemel, sprak er de zegen over uit, brak ze en gaf ze aan zijn leerlingen om ze aan de menigte voor te zetten." (Lucas 9,16) | | |
| Vrijdag 7 juni 2013 | Hoogfeest van het heilig Hart van Jezus | Lucas 15,3-7 |
| "Wanneer iemand onder u honderd schapen heeft en er één van verliest, laat hij dan niet de negenennegentig in de wildernis achter om op zoek te gaan naar het verlorene, totdat hij het vindt?" (Lucas 15,4) | | |

PAASTIJD

TIJD DOOR HET JAAR

DE KRUISWEG: MET DE HEER OP WEG GAAN

De kruisweg van Kwadendamme. (Foto's: W. Hacking)



De kruisweg is een geliefde devotie binnen de Katholieke Kerk. In veertien staties gaat de gelovige de weg van het lijden van de Heer.

Vicaris Verbeek schreef twee bezinningsboekjes over de kruisweg, één over de kruisweg in de basiliek van Oudenbosch en één over de kruisweg van Kwadendamme. Hij is van kinds af aan gefascineerd door de kruisweg. “Als kind ging ik jaarlijks naar de H. Gummaruskerk in Steenberg, waar ik ben grootgebracht. Daar raakte ik geboeid door de wijze waarop het lijden van de Heer is vormgegeven. Vanuit deze belangstelling zijn de brochures over de kruisweg in Oudenbosch en Kwadendamme geschreven.”

“De kruisweg stamt uit de late middeleeuwen. In de twaalfde eeuw en dertiende eeuw leefde binnen de Kerk een hernieuwde aandacht voor het leven van Jezus Christus,” vertelt Paul Verbeek. “We zien dit ook in de spiritualiteit van Sint Franciscus. Hij schiep de kerststal van Rieti. Ook die is een uiting van die vernieuwde spiritualiteit.”

Mensen vereenzelvigden zich met het lijden van de Heer. In dezelfde tijd werd, als gevolg van de kruistochten, de bedevaart naar het Heilig Land weer mogelijk. In Jeruzalem zochten bedevaartgangers naar de plaatsen die Jezus Christus op zijn tocht naar Golgotha was gepasseerd. “Verschillende momenten uit het lijdens-

verhaal werden gemarkeerd en zo ontstond de kruisweg of lijdensweg,” aldus Verbeek.

Aanvankelijk lag het aantal staties niet vast. Pas in de zeventiende eeuw kreeg de kruisweg zijn huidige vorm van veertien staties. In 1751 legde de Kerk de opbouw van de kruisweg definitief vast op de ons bekende veertien staties. Vanaf deze tijd werden in de meeste kerken veertien afbeeldingen van het lijden van de Heer aangebracht. Hedendaagse kunstenaars, zoals de ontwerper van de grote kruisweg in Lourdes, voegen er soms een statie aan toe, die van de Verrijzenis. “Dat kan op momenten zinvol zijn. Alleen niet op Goede Vrijdag, want dan gedenken we

echt het lijden en sterven van de Heer.” De kruisweg is vaak zeer geliefd. Het is eigenlijk een ‘stripverhaal’, het verhaal van het lijden van Christus in beelden. “Iedere statie zet aan tot bezinning, niet alleen op het levensverhaal van Jezus Christus, maar ook op je eigen leven. Je gaat samen met de Heer op weg, vanaf de veroordeling tot aan de graflegging.”

Zelf leidt Paul Verbeek op Goede Vrijdag tweemaal de kruisweg. “In de ochtend bid ik met kinderen in Zierikzee. In de middag in Kwadendamme. Voor de kinderen gebruik ik eenvoudige taal. Tijdens de kruisweg oefening dragen ze voorwerpen mee die te maken hebben met het lijden van de Heer, zoals bijvoorbeeld de spons

met zure wijn en de zweetdoek van Veronica. Op het moment dat ik bij de statie kom waar de betreffende episode op is afgebeeld laten ze het voorwerp zien.

“Het is goed om op Goede Vrijdag in de kerk samen te komen om de kruisweg te bidden. En je kunt het samen doen. De kruisweg is een gebedsoefening en hoeft niet geleid te worden door een priester,” aldus Verbeek, die niet lang na hoeft te denken welke kruisweg hij zelf het mooist vindt. “Vorig jaar was ik met een groep pelgrims in het Heilig Land. Samen baden we de kruisweg in Jeruzalem, de Via Dolorosa. Dat is een moment om nooit te vergeten.”

Hans de Jong



VASTENAKTIE

VASTENAKTIE IN DE VEERTIG- DAGENTIJD

Door vasten, gebed en het geven van aalmoezen bereiden gelovigen zich voor op het Paasfeest. Het geven van aalmoezen gebeurt via de Bisschoppelijke Vastenaktie.

Vastenaktie en Adventsactie

Het kerkelijk jaar kent daarnaast in de Advent een tweede grote actie voor kerkelijke projecten in de Derde Wereld. Sinds vorig jaar werken de Vastenaktie en de Adventsactie samen in de nieuwe organisatie Progressio. In samenspraak met het wereldwijde katholieke netwerk ondersteunt zij kleinschalige projecten die gedragen en uitgevoerd worden door de lokale bevolking. De Adventsactie wordt gevoerd onder het motto: 'Groot denken, klein doen'. Parochies kiezen zelf een project uit waarvoor zij actie voeren. Bij de Vastenaktie vraagt men aandacht voor één land.

Honduras

In 2013 gaat het om het Midden-Amerikaanse land Honduras en het Afrikaanse land Oeganda. Honduras is ongeveer 2,5 maal zo groot als Nederland en telt 8 miljoen inwoners. De bevolking is overwegend rooms-katholiek. Het land heeft veel problemen. Het ligt aan een doorgangsroute voor de drugshandel vanuit Colombia naar de Verenigde Staten. Drugskartels beheersen delen van het land. Tienduizenden mensen trachten de armoede, het geweld en de uitzichtloosheid in Honduras te ontvluchten en trekken weg naar de Verenigde Staten. De reis naar de Verenigde Staten is vol gevaar en slechts een paar procent bereikt dit land en slaagt erin een enigszins menswaardig bestaan op te bouwen. Deze emigratie is van groot belang voor de Hondurese economie. Ongeveer 33% van het Bruto Nationaal Product wordt verdiend door emigranten die geld naar hun familie sturen. Velen komen echter berooid, gewond en getraumatiseerd per vliegtuig terug.

De zusters Scalabrinianas verzorgen hun opvang. Zij hebben de speciale toestemming de teruggekeerde migranten bij het vliegtuig op te halen en hun de

eerste levensbehoeften te schenken. Zij doen meer. Ze richten opleidingscentra op, zorgen dat kinderen uit de handen van drugsbendes blijven en scheppen voor hen een veilig klimaat. Door een goede opleiding is de kans kleiner dat kinderen werkloos raken en zich gedwongen zien te migreren.

Oeganda

In Oeganda brachten Nederlandse Witte Paters het geloof en plantten de Kerk. Nu dragen Afrikaanse gelovigen vol enthousiasme de Kerk met eigen priesters en bisschoppen. Hun middelen zijn beperkt. De Kerk groeit en bloeit. Zo ook in het bisdom Fort Portal. Daar worden nieuwe parochies opgericht en kerken gebouwd. Er is behoefte aan goed onderwijs. In Butunduzi richtte de bisschop vier jaar geleden de H. Petrus en Paulusparochie op. Deze parochie telt 24 dorpen. In alle dorpen staat een kerk en in 15 dorpen een lagere school. Het gaat om eenvoudige gebouwen, opgetrokken uit leem, gestut door palen met rieten daken. Onlangs is door hevige regenval een lemen dorpskerk ingestort. De bisschop van Fort Royal vreest dat enkele andere kerken hetzelfde lot te wachten staat. Het onderwijs staat op een laag niveau. Leermiddelen ontbreken. Veel kinderen haken af omdat de veelal arme ouders het schoolgeld niet kunnen betalen, of omdat ze ziek worden. Het blijkt dat vooral meisjes de school voortijdig verlaten. De bisschop van Fort Portal vraagt aan de gelovigen van het bisdom Breda hulp zodat hij eenvoudige maar solide kerken kan bouwen en de benodigde leermiddelen voor de parochiescholen kan aanschaffen. Voor al deze projecten heeft hij ongeveer € 50.000,- nodig.

De Vastenestafette

De Vastenaktie wil gelovigen ook binnen leiden in de spiritualiteit van de Veertigdagentijd. Deze is breder. Om aandacht voor alle aspecten van de Veertigdagentijd te vragen ondersteunt het bisdom de vastenestafette. Elke dag organiseert een parochie, een parochiekern of een religieuze gemeenschap een

of meerdere activiteiten waarin deze pijlers aan bod komen. Op de website van het bisdom wordt via een blog hieraan aandacht besteed.

De activiteiten zijn van velerlei aard. Vorig jaar organiseerde de parochiekeren te Putte een kaartavond. Dit dorp bracht hiermee ongeveer €400,- op voor de Vastenaktie. De parochie van Breda-Noord hield tijdens de Veertigdagentijd elke vrijdagmiddag een sobere maaltijd. In Roosendaal zijn er soepmaaltijden met bezinning rond het thema van de Veertigdagentijd. Soms komt men bij elkaar om te proeven van de lokale keuken.

In steden als Bergen op Zoom en Roosendaal is er een echte estafette tussen de verschillende kerkgelegenheden van de stad. Vorig jaar begon de estafette op een zondag. In de avonden zongen de cantores van de Onze Lieve Vrouwekerk de vespers. De dag daarop waren er inleidingen over het thema van de Vastenaktie in verschillende Roosendaalse kerken. Leo van Leijssen van de Katholieke Vereniging voor Oecumene hield bijvoorbeeld in de middag een voordracht over de spiritualiteit van de Ethiopische Kerk, omdat vorig jaar Ethiopië centraal stond. De vastenestafette kreeg een oecumenische dimensie omdat de soepmaaltijd in de Kruiskerk plaatsvond, het kerkgebouw van de lokale PKN-gemeente. Deze wordt al jaar en dag georganiseerd door de Werkgroep Conciliair Proces.

Na de soepmaaltijd kregen de aanwezigen de gelegenheid de vespers van de zusters van Mariadal te bezoeken in hun klooster aan de Wouwseweg. In de avonden keerde de estafette weer terug naar de Onze Lieve Vrouwekerk. Benedict Laval en Jos van Genugten, beiden van de pastorale dienstverlening van het bisdom, tekenden voor een meditatieve avond rond het hongerdoek van de Vastenaktie. Natuurlijk hoeft het niet zo grootschalig. Alle beetjes helpen.

Hans de Jong

Voer zijn lijdens

Op de avond voor zijn lijdens
ligt Hij met zijn broeders aan
en nadat met de oude spijze
Mozes' wetten is voldaan,
reikt Hij hun de nieuwe schotel,
biedt zichzelf als spijze aan.

't Vleesgeworden Woord des Vaders
spreekt een woord en brood wordt vlees,
Christus' bloed bevat de beker:
eet en drink, wees zonder vrees.
Schenk uw zinnen geen vertrouwen,
slechts geloof versterkt uw geest.

Eren wij dan diep gebogen
dit zo heilig Sacrament.
De oude schaduw is vervlogen
voor dit nieuwe testament.
Wat de zinnen niet vermogen
wordt door het geloof gekend.

Ere zij aan God, de Vader,
en dat elke tong belijdt
dat zijn Zoon de macht aanvaard heeft
en regeert in heerlijkheid;
lof ook aan de Geest: hun liefde,
hun gelijk in majesteit.

*In supremae nocte coenae recumbens cum fratribus
observata lege plene cibis in legalibus,
cibum turbae duodenae se dat suis manibus.*

*Verbum caro, panem verum verbo carnem efficit:
fitque sanguis Christi merum, et si sensus deficit,
ad firmandum cor sincerum sola fides sufficit.*

*Tantum ergo Sacramentum veneremur cernui:
et antiquum documentum novo cedat ritui:
praestet fides supplementum sensuum defectui.*

*Genitori, Genitoque laus et jubilatio,
salus, honor, virtus quoque sit et benedictio:
Procedenti ab utroque compar sit laudatio.*

Amen. Alleluja.



Uit de hymne 'Pange, lingua gloriosi' (bron Getijdenboek: gebeden voor elke dag, NRL 1990). Deze hymne wordt gezongen op Witte Donderdag als, na de uitreiking van de heilige communie, het Allerheiligste ter aanbedding wordt overgebracht naar het rustaltaar. De hymne wordt ook gezongen op Sacramentsdag tijdens de Vespers. De hymne is gedicht door de heilige Thomas van Aquino (1224-1274). Op verzoek van paus Urbanus IV stelde hij het officie van Sacramentsdag samen.

Beluister de gezongen hymne op het YouTube-kanaal van het bisdom: www.youtube.com/user/bisdombreda
De hymne wordt gezongen door de priesterstudenten van het Antoniushuis. Het Antoniushuis is het woon- en vormingshuis van priesterstudenten van het bisdom van Breda en gevestigd op Bovendonk te Hoeven.



UIT DE BRIEF OVER HET PAASTRIDUÛM

“Het Paastriduüm van het lijden, sterven en verrijzen van de Heer neemt in de liturgische dagen [...] de eerste plaats in. [...] De liturgie van deze dagen kent een zeer rijke inhoud en vormgeving. [...] Daarom willen wij enkele concrete regelingen onder de aandacht brengen [...] met betrekking tot de liturgie van de belangrijkste vieringen van het Paastriduüm [...]” (Inleiding)

H. Michaelkerk, Breda (Foto: R. Mangold)

I. De vieringen van het Paastriduüm in het algemeen

“Deze liturgische plechtigheden van het Paastriduüm worden steeds gevierd onder leiding van een priester [...]” (Nr. 1)

“Op deze dagen waarop geen woord- en communievieringen zijn toegestaan, kan men wel samenkomen voor het bidden van de getijden. De enige woord- en communieviering op Goede Vrijdag is de door het Romeins Missaal voorziene liturgische viering ter herdenking van het lijden en sterven van de Heer; van deze viering dient altijd een priester de celebrant te zijn.” (Nr. 2)

“Gedurende het Paastriduüm wordt - i.p.v. voor vieringen met kleine groepen gelovigen - gekozen voor slechts één viering en wel in een centrale kerk, waar deze plechtigheid in volle omvang en luister gevierd wordt. Per bisdom wordt aangegeven in welke parochiekerk deze vieringen plaats vinden. [...]”

Kleine religieuze gemeenschappen, nieuwe katholieke bewegingen en bewoners van verzorgingstehuizen worden uitdrukkelijk uitgenodigd om zich aan te sluiten bij de vieringen in parochieverband. Waar de leden van de religieuze gemeenschap door ziekte of ouderdom verhinderd zijn om aan deze vieringen buitenshuis deel te nemen, kan in hun eigen kapel de liturgie van deze dagen gevierd worden, maar alleen wanneer een priester beschikbaar is.” (Nr. 3)

“Het verdient aanbeveling dat zij die niet aan de liturgische plechtigheden kunnen deelnemen (bijv. wegens ziekte, ouderdom of verblijf in een verzorgingstehuis), in staat worden gesteld via de moderne communicatiemiddelen om de liturgische plechtigheden van deze dagen in de betreffende kerk te volgen.” (Nr. 5)

“Het communiceren in het Paastriduüm is een bijzondere uiting van deelname aan het sacramentele leven van de Kerk, want de paasvieringen zijn de oorsprong en kern van het christelijk leven [...] Men dient zich op deze communie voor te bereiden door het sacrament van de verzoening [...] om eventuele zware zonden eerlijk te belijden [...]. Een bijzondere zorg moet uitgaan naar degenen die niet ter kerke kunnen gaan (met name zieken en mensen met een beperking), opdat zij thuis of in een verzorgingstehuis in staat gesteld worden om de heilige communie te ontvangen.” (Nr. 6)

II. De avondviering van Witte Donderdag ter herdenking van het Laatste Avondmaal

“[...] De aandacht moet zich geheel richten op de mysteries die vooral in deze viering worden herdacht: de instelling van de eucharistie en van het priesterschap en het gebod van de Heer betreffende de naastenliefde.” (Inleiding)

“Op Witte Donderdag moet de avondmis daadwerkelijk in de avonduren worden gevierd, en wel op het tijdstip dat het meest geschikt is voor de volwaardige deelname van de gehele plaatselijke gemeenschap [...]” (Nr. 1)

“Gezien de intrinsieke band van de instelling van de eucharistie met het priesterschap, kenmerkend voor de avond van Witte Donderdag, mag er op deze avond of namiddag geen woord- en communieviering gehouden worden.” (Nr. 4)

III. De herdenking van het lijden en sterven van de Heer op Goede Vrijdag

“Op deze dag wordt de eucharistie niet gevierd; alleen tijdens de viering van het lijden en sterven van de Heer wordt de heilige communie aan de gelovigen uitgereikt. Bij afwezigheid van een priester wordt er geen woord- en communieviering gehouden. Aan zieken die niet kunnen deelnemen aan deze viering, kan de communie echter op elk uur van de dag worden gebracht [...] volgens de ritus voor het uitreiken van de Communie buiten de mis.” (Nr. 3)

IV. De overweging van de grafrust van de Heer op Stille Zaterdag

“Op Stille Zaterdag verblijft de Kerk bij het graf van de Heer [...]” (Inleiding)

“Op Stille Zaterdag onthoudt de Kerk zich strikt van het eucharistisch offer [...]” (Nr. 1)

“Het verdient aanbeveling op deze dag de lezingdienst en het morgengebed met deelname van het volk in de kerk te vieren. Waar dit niet mogelijk is, zal men een viering van het Woord Gods houden of een oefening van godsvrucht die aansluit bij het mysterie van deze dag [...]” (Nr. 2)

V. De viering van de verrijzenis van de Heer tijdens de nachtelijke Paaswake

“[In de Paaswake] ziet de Kerk uit naar Christus' verrijzenis en viert zij deze in de sacramenten [...]” (Inleiding)

“De Paaswake mag per kerkgebouw slechts een enkele maal gevierd worden volgens het Romeins Missaal van Vaticanum II en wel pas na het vallen van de duisternis. [...]” (Nr. 1)

“Er mogen geen andere liturgische vieringen (zoals gezinsvieringen) voorafgaan aan de Paaswake; wel mag het getijdengebed (ook met kinderen) gebeden worden.” (Nr. 2)

“[Er] wordt tijdens de Paaswake slechts één paaskaars gebruikt [...]. Wel is het mogelijk dat voor de andere kerkgebouwen [...] het overeenkomstige aantal paaskaarsen bijv. neerligt op het priesterkoor en dat deze aan het eind van de Paaswake vanuit de ene paaskaars ontstoken worden, onder toelichting dat vanuit de ene paaskaars het licht van de paaskaars als symbool van de verzezen Heer ook in de andere parochiekerken en kapellen zal stralen.” (Nr. 3)

“Het doopwater dat in de paastijd gebruikt wordt, wordt eveneens gezegend in die ene kerk waar de Paaswake plaatsvindt en wordt van daaruit naar de andere kerkgebouwen overgebracht. In de betreffende andere kerken kan [...] gepast een korte ritus van ontvangst plaatsvinden van paaskaars en doopwater. [...]” (Nr. 4)

“Een woord- en communieviering is in de Paasnacht niet toegestaan, vanwege de intrinsieke band tussen de Paaswake als gedachtenis van de verrijzenis van de Heer en de eucharistie als sacrament van het Paasmysterie.” (Nr. 5)

“We zijn ons bewust dat deze richtlijnen in de liturgische praktijk soms om een bijstelling vragen. Maar tegelijkertijd mag van ieder een bijdrage worden verwacht om de vieringen van de liturgie juist op bovengemelde dagen ook daadwerkelijk te laten beleven als het hoogtepunt van het kerkelijk jaar met een liturgie die ten volle beantwoordt aan wat de Kerk dan universeel gedenkt en in de eredienst tegenwoordig stelt door middel van het onvervreembare priesterlijke dienstwerk.”

Dit zijn passages uit de brief van de bisschoppen over het Paastriduüm. De volledige uitgave kan worden besteld via E.bestel@rkk.nl, of bij de administratie van de NRL bij het bisdom Breda, T 076 5223444 (€ 4,95).



H. Johannes de Doperkerk, Hoeven. (Foto: R. Mangold)

BERNARD VAN LAMOEN:

**‘WE MOETEN
PASEN MET ZOVEEL
MOGELIJK MENSEN
WILLEN VIEREN’**

“De brief van de bisschoppen over het Paastriduüm is een uitdaging en de brief brengt ons bij de kern, maar het is ook een worsteling als je naar de lokale gemeenschap kijkt.”

Bernard van Lamoen, pastoraal werker in de H. Mariaparochie Walcheren

Bernard, je noemt de brief over het Paastriduüm een uitdaging (zie boven). Vertel eens.

“Ik zou eerst iets anders willen vertellen. Op Walcheren hebben we altijd veel werk gemaakt van het Paastriduüm, met koster, acolieten, lectoren, misdienaars, met een draaiboek waarin staat wat wanneer aan de orde is, tot en met welke lampen er wanneer aan en uit moeten. Witte Donderdag eindigt in het donker, en Goede Vrijdag begint in het donker. Je moet weten welke lampen je moet gebruiken om het donker te laten zijn zonder dat de mensen struikelen over de banken.

Doordat ik er steeds in betrokken was, met de priester het draaiboek met alle betrokkenen doornam en meedeed in de vieringen, zijn de vieringen van Pasen steeds meer tot mij gaan spreken. Door de intensieve voorbereiding verdiep je je er steeds meer in. Je stemt af wat de priester toekomt in de vieringen en wat de bijdrage van anderen is, en hoe het geheel samenhangt. Ik heb gezien hoe die drie dagen samen eigenlijk één viering vormen. Witte Donderdag eindigt bijvoorbeeld niet met de zegen. We gaan zogezegd even naar huis gaan om te slapen en komen de dag erop terug om verder te gaan waar we waren gebleven. Het is een doorlopende liturgie. Dat is echt iets apart van deze drie dagen, waarin van alles wordt verteld over de laatste dagen van Jezus, waarin enorm veel gebeurt.”

“Op Witte Donderdag hangt de spanning van Goede Vrijdag al in de lucht. De viering op donderdag eindigt met een slotlezing die vooruitwijst naar de gevangenneming: ‘Laat ons van hier gaan’. Het Allerheiligste is naar de zijkapel gebracht en in een tabernakel geplaatst, waar nog een uur lang stille aanbidding is. En dat is hoe de viering op Goede Vrijdag aanvangt: we openen met stil gebed in het donker. Er is steeds een open einde, wachtend op het begin van de volgende stap in het triduüm.”

Je noemde de brief ‘een uitdaging’.

“De vieringen van Pasen zijn het aller-

belangrijkste, en we moeten Pasen met zoveel mogelijk mensen samen als iets heel waardevols willen vieren. Als ik dan in de brief van de bisschoppen de aanbeveling lees om die vieringen te concentreren en er vanuit meer plekken naartoe te komen, dan spreekt me dat aan.”

“Het Paastriduüm is een doorbreking van de zondagsliturgie, zoals die zich week na week voltrekt. Doordat het aparte dagen zijn, lenen deze dagen zich er ook toe om er anders mee om te gaan. We breken uit het ritme van de gewone vieringen, en kunnen dus ook losbreken uit de ‘kleine kring’ van de parochiekern en de kern van ons geloof in groter verband samen vieren. De brief past dus ook bij het proces van samenvoeging van parochies.”

Het gaat er om de vieringen voor zoveel mogelijk mensen mogelijk te maken, zei je?

“Met zoveel mogelijk mensen tegelijk vieren, in een zo druk mogelijke kerk. Dat draagt bij aan het gevoel dat het hier om een hoogtepunt gaat. Je kunt dan concentreren, zowel de vrijwilligers als de leden van het pastoraal team. Omdat de vieringen eigenlijk één viering vormen, is het belangrijk dat de vieringen in één kerk worden gehouden en dat dezelfde priester voorganger is. Hij opent op Witte Donderdag en sluit op zaterdag de Paaswake. Maar dat hoeft niet elk jaar dezelfde kerk te zijn. Denk aan de chrismamis, die ook elk jaar op een andere plek wordt gehouden. Die ervaring van een tot de laatste bank gevulde kerk, met mensen die daarvoor op pad gaan en allemaal betrokken de viering meemaken, doet je ervaren dat we iets essentieels vieren.”

... Maar het is ook een worsteling?

“Het is een worsteling als je naar de gemeenschap kijkt, want we moeten blijven erkennen dat die in de plaatselijke parochiekern gestalte krijgt. Dat verdient een wekelijkse zondagsviering zolang dat haalbaar is. In onze regio vallen parochiekernen en dorpskernen groten-deels samen. Dat is ook een kracht voor het Kerk zijn. Dus is het bij ons nog wel

een hele ontwikkeling voordat we zover zijn dat we het Paastriduüm met de hele parochie op één plek vieren. Omdat er twee priesters zijn, vieren we dit jaar op Walcheren overigens in twee kerken het Paastriduüm, in Vlissingen en Middelburg. Op De Bevelanden zijn er vier priesters en kunnen we de vieringen van het Paastriduüm dus op vier plekken vieren.”

“De brief brengt ons bij de kern” zeg je.

“Dat is omdat het gaat over wat we vieren en wat de betekenis is. Pasen is de centrale viering van de essentie van ons geloof: de instelling van de eucharistie, het lijden en sterven van de Heer en zijn verrijzenis. Ondersteund door catechese kunnen we daar verder in komen. Het is een uitdaging om over zoiets essentieels goede catechese aan te bieden. Maar als we te hard van stapel lopen met alleen een organisatorische verandering, lopen we stuk. We moeten erover spreken met mensen, zowel praktisch als inhoudelijk. Het gaat lukken als het inderdaad een aparte viering is. Het gaat niet lukken als het een eerste stap zou zijn in de richting van het opheffen van parochiekernen. Maar dat is het niet. Zoals ook de centraal gevierde chrismamis niet gaat over het opheffen van parochies, integendeel. De zegening en de wijding van de oliën en het chrisma vindt juist plaats met het oog op de sacramentenbediening in parochies, tot in alle hoeken en gaten van het bisdom. Datzelfde effect zou je in de parochie met de vieringen van het Paastriduüm kunnen hebben.”

“Zo kun je de plaatselijke gemeenschap versterken door op één plek de Paaswake te vieren met één Paaskaars, het licht van Christus. Aan het eind van die viering kunnen de andere paaskaarsen van de parochie daaraan worden ontstoken en plechtig worden uitgedragen. Daarin druk je uit dat het om de ene Christus gaat, waarvan het licht wordt meege dragen naar al die parochiekernen die we zo waardevol vinden. En daar is het dan weer Pasen op zondag.”

Daphne van Rosendaal

INLEIDING OVER DE VIERING VAN HET PAASTRIDUÛM



De VPV-dagen voor pastorale beroeps-krachten op 8 en 15 november 2012 gingen over de viering van het Paas-triduüm. Mag. dr. J. Hermans, secretaris van de BC-LBMK (Bisschoppelijke commissie voor liturgie, voormalige NRL), was de hoofdspreker op deze VPV-dagen. Dit artikel is een beknopte weergave van zijn inleiding.

De volledige inleiding is verschenen als uitgave van de NRL en kan worden besteld via E bestel@rkk.nl, of bij de administratie van de NRL bij het bisdom Breda, T 076 5223444 (€ 4,95)

De oorsprong van het christelijke Pasen

Het christelijke Pasen werd vanouds uitdrukkelijk in verband gebracht met het joodse Paschamaal, de jaarlijkse gedachtenisviering van de verlossing van het uitverkoren volk uit Egypte (Joh. 13,1). De dood van Christus aan het kruishout wordt gezien als de vervulling en voltooiing van de joodse ritus van het slachten van het paaslam, waarvan geen been gebroken mocht worden (Ex. 12,46) en waarvan het bloed op het hout en het nuttigen tijdens de nachtelijke maaltijd verlossing brengt. Het sterven van Jezus wordt gezien als het ware Paasoffer, dat plaats vond op het tijdstip van het slachten van de lammeren. De jonge Kerk kerstende het joodse Pasen door het te verbinden met de verrijzenis van Jezus op de eerste dag van de week. De viering van het Paasmysterie nam een aanvang met het avondmaal (Mt. 26,17-20). Het paasmaal in de avond werd verbonden met het nachtelijk overgeleverd worden van Jezus en met zijn lijden en sterven in de duisternis (Mt. 27,45) en liep uit op de verrijzenis uit de dood in de nacht van de sabbat op de eerste dag van de week vóór het aanbreken van de dag.

Herziening van de liturgie

Al voor het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) vond een herziening plaats van het Paastriduüm en van de Goede Week. Het hoofddaccent lag op het herstel van het juiste tijdstip van de vieringen. Op 9 februari 1951 publiceerde de Ritencongregatie een decreet met de afkondiging van het herstel (ad experimentum) van de plechtige Paasnachtwake. Die werd sinds de veertiende eeuw op de ochtend van Stille Zaterdag gevierd. Het Romeinse decreet bepaalde dat de liturgie van de Paaswake omstreeks middernacht moest beginnen met de wijding van het vuur en van de paaskaars, gevolgd door de processie met de paaskaars, die niet langer aan de zijkant van het altaar geplaatst moest worden, maar midden op het priesterkoor, waarna het 'exsultet' volgde ('laat juichen', het begin van de jubelzang waarmee op Paaszaterdag de paaskaars wordt gezegend).

Betekenis van het Paasmysterie

Omdat de herziening van de Paaswake en van de Goede Week al plaats vonden op de vooravond van Vaticanum II, kon de Constitutie over de liturgie (Sacrosanctum

Concilium, 5 en 7) zich beperken tot een accentueren van de betekenis van het Paasmysterie, dat het centrum is van heel het leven van de Kerk, en dat in de liturgie tegenwoordig wordt gesteld in, door en met Jezus Christus als de hogepriester, de oorspronkelijke en eerste bedienaar van de liturgie in de Kerk. De constitutie wijst op de intrinsieke band tussen het paasmysterie en de deelname aan de sacramenten: allen die door geloof en doopsel kinderen van God zijn geworden, moeten zich verenigen in de samenkomst, God loven te midden van de Kerk, deelnemen aan het offer en eten van de maaltijd des Heren. Zo dienen de gelovigen verzadigd te worden door de sacramenten van Pasen (Sacrosanctum Concilium, 10).

Instelling sacramenten

Het Paastriduüm wordt geopend met de herdenking van het Laatste Avondmaal als instelling van de sacramenten van eucharistie en - daarmee intrinsiek verbonden - het priesterschap (vgl. de Rondzendbrief over de viering van het Paasfeest 'Paschalis Sollemnitatis', 44-45). De constitutie over de liturgie karakteriseert het gebeuren van het Laatste Avondmaal als eucharistisch offer. De gedachtenisviering bestaat juist in het

sacramenteel tegenwoordig stellen van het levensoffer van Jezus bij het Laatste Avondmaal, toen Hij zijn Lichaam en Bloed onder de gedaanten van brood en wijn aanbood aan God de Vader. Daarmee verbonden is het gebod tot naastenliefde, dat een bijzondere uitdrukking is van het offer dat Christus bracht uit liefde voor de mens en dat behoort tot de opgaven van de gelovigen vanuit hun deelname aan het offer van Christus. De Paasnacht als viering van de verrijzenis van de Heer wordt eveneens gekenmerkt door het sacramentele karakter: "In deze nacht ziet de Kerk wakend uit naar de verrijzenis van de Heer die zij viert door de sacramenten van de christelijke initiatie" (Paschalis sollemnitatis, 77). De Paaswake is als viering van de verrijzenis van de Heer een sacramenteel gebeuren; de specifieke plaats van de gelovigen in deze Paasnacht is dan ook de sacramentele deelname aan het Paasmysterie zelf van de Heer in de eucharistie.

Eén doorlopende viering

De liturgie van het Paastriduüm vormt een organische eenheid die in de drie grote vieringen wordt ontvouwd. Het gaat om één grote, doorlopende viering, een soort

'ritus continuus', een totaalconcept: in de avondmis van Witte Donderdag ontbreken de gewone slotritten, in de liturgie van Goede Vrijdag en van de Paaswake de gewone openingsritten. De ene viering sluit aan bij waar de vorige eindigde; in deze drie vieringen komt de wegzending van de gelovigen enkel voor aan het einde van de Paaswake. De volheid van deze liturgische eenheid vraagt erom de genoemde liturgische samenkomsten op de afzonderlijke dagen niet als geïsoleerde vieringen te zien, maar als integrale delen van het ene Paastriduüm.

Vernieuwde toelag

De richtlijnen van de Nederlandse bisschoppen zijn een kans tot een verdieping van het geloof in het Paasmysterie van Christus en een aansporing tot deelname aan het sacramentele Paastriduüm. Dat vraagt zowel om een pastorale aanpak ter ondersteuning en tot opbouw van de geloofsgemeenschap vanuit de sacramentele beleving van de mysteries van het Heilig Triduüm, als om vernieuwde toelag op de catechese. Het gebod van Mozes om geslacht op geslacht uitleg te geven over de viering van Pasen heeft niet aan actualiteit ingeboet, ook niet waar het gaat om de christelijke Paasviering.



Wiel Wiertz (Foto: J. Wouters)

Christmamis 2013 in Wagenberg

Pastoor Jos Demmers is samen met de Vijfheiligenparochie in de regio Made dit jaar de gastheer van de chrisnaviering, die plaatsvindt op 27 maart in de H. Gummaruskerk in Wagenberg.

“Vorig jaar kreeg ik een telefoontje van mgr. H. Lommers,” vertelt hij. “Hij vroeg me of onze parochie in wilde staan voor de organisatie van de chrisnaviering in 2013. Ik was meteen enthousiast, maar ik moest het natuurlijk wel bespreken met het pastorale team en het parochiebestuur. Ook zij deden graag mee. De vrijwilligers voelden zich zeer vereerd.”

Binnen de Vijfheiligenparochie zijn er verschillende kerken. De keuze van het bisdom viel op de H. Gummaruskerk te Wagenberg, een kerk waarvan onlangs de restauratie voltooid is. “Bij de organisatie van de Christmamis komt veel kijken,” aldus pastoor Demmers. “De kerk moet beschikken over nevenruimtes waar de oliën worden verdeeld. Er zijn ruimtes nodig waar de bisschop en de andere celebranten zich kunnen omkleden. Na de viering moet er voor de gelovigen gelegenheid zijn om elkaar te ontmoeten. Er moet voldoende parkeerplaats zijn.”

Dit alles is bekeken en geregeld. “We betrekken alle parochianen erbij,” aldus Demmers. “Zo is onze kerkmusicus, Heino Vergouwen, doende een koor samen te stellen met leden uit alle parochiekerken. Hij overlegt over de muziekkeuze met Jan Schuurmans, de diocesane functionaris voor kerkmuziek. Met Harrie Lommers overleg ik zelf over het draaiboek.”

“De vrijwilligers zijn enthousiast,” beklemtoont Demmers nogmaals. “Men is er trots op dat de chrisnaviering de Heilige Gummaruskerk aandoet. Zij ervaren het als een bevestiging van hun inzet voor de Kerk. We hopen dat de chrisnaviering ook een positief effect heeft op de onderlinge band tussen de verschillende parochiekerken binnen onze parochie. Hiervoor is het goed dat we samen concrete activiteiten oppakken, met mensen uit alle parochiekerken.”

Hans de Jong

WIEL WIERTZ:

‘JE VORMT SAMEN DE KERK’

De parochie

“Het idee van de parochie is veranderd. Wat vroeger klein was, de kerk om de hoek, is vergroot tot het grotere samenwerkingsverband,” aldus pastoor en vicaris Wiel Wiertz. “Als pastoor van vier parochies aan de noordoost rand van Breda, die worden samengevoegd heb ik gedacht: Hoe doe je dat nou? Hoe komen we daarvoor in beweging?” Die vraag betreft hij ook op zichzelf: “Ik heb me altijd sterk verbonden gevoeld met de ene parochie, hoewel het er toen ik pastoor werd meteen vier waren.”

Dingen halen en brengen

“Dat het grotere gebied de parochie is geworden, brengt organisatorisch, beleidsmatig en voor de mensen een heleboel met zich mee. We moeten een tweeslag maken in de parochiekerken. Je moet de dingen doen die gedaan moeten worden, dat waar je goed in bent uitbouwen, maar je hoeft niet alles te doen, want je kunt dingen halen en brengen in het grote gebied. De lokale plek moet vitaal blijven en aan de andere kant mag je deel worden van die grote parochie en daar dingen doen en organiseren.”

Kom in beweging

“Ik besef heel goed dat het voor ieder samenwerkingsverband een eigen traject vraagt, maar ik heb gemerkt dat het werkt als we zeggen: de parochie is daar waar we afspreken dat de parochie is. We moeten die ene parochie met elkaar vormgeven en opbouwen. Dus praat daarover en vertel erover. Kom in beweging. Neem zelf initiatief en vraag of je met iemand mee kunt rijden. Ik zeg wel eens: ‘Ik kan u niet allemaal

persoonlijk komen ophalen, maar ik mis u wel als u er niet bent’.” Volgens de richtlijnen voor het vieren van Pasen moet er zo’n beweging op gang komen binnen de parochies. Wat als we dat vergelijken met de christmamis die jaarlijks wordt gevierd met vertegenwoordigers uit alle parochies uit het bisdom? “Het is niet helemaal hetzelfde, maar bij een chrisnaviering ga je vanuit verschillende parochieplekken ook naar een plek, die je samen hebt afgesproken, om daar een hoogtepunt in het kerkelijk jaar te vieren. Waar de bisschop de eucharistie viert en waar je je met elkaar sterkt in geloof. Dat ervaar je sterk bij een chrisnaviering. Je ziet elkaar steeds terug en je vormt samen de Kerk van Breda.”

“En iedereen is volop betrokken op zo’n viering, er volop mee bezig. Je ziet hoe de een vanuit haar plek gelooft en de ander vanuit zijn plek en hoe je samen met elkaar Kerk vormt in een gebied.”

De kerken

“Onze nieuwe parochie, de heilige Augustinus parochie, wordt opgericht per 1 juli 2013. We zullen daarin een aantal types kerken hebben. De ‘parochiekerk’ is de kerk waar voor de parochie het liturgische jaar ten volle gevierd wordt, alles vindt daar plaats en op zondag wordt daar op een vast tijdstip de eucharistie gevierd. Er zullen twee parochiekerken zijn in onze nieuwe parochie, de H. Willibrordus kerk van Teteringen en de H. Aartsengel Michaelkerk. Daarnaast zullen we in de H. Franciscuskerk in Breda-Noord vieren wat we er kunnen vieren. Voordat de nieuwe parochie een feit is hebben we

met pijn afscheid moeten nemen van de Bethlehemkerk in Haagse Beemden. De Lucaskerk, die we niet in eigendom hebben, wordt een liturgisch steunpunt. Ook zijn er een aantal kapellen in de nieuwe parochie.”

Pasen vieren

“Dit jaar met Pasen vormen we nog vier parochies. We vieren Pasen in die vier parochies met behulp van emeriti. We hebben daar in het team over gesproken, want het vraagt een aanpassing, omdat elke celebrant voor een volledige viering van Pasen verbonden is aan één plek.”

De vieringen van Witte Donderdag, Goede Vrijdag, en de Paaswake vormen kerkelijk gezien één viering. Daarom geven de richtlijnen aan dat een celebrant de vieringen van Pasen celebreert op één plek. Pastoor-vicaris Wiel Wiertz zelf is verbonden aan de viering vanuit de H. Michaelkerk, waarvandaan dit jaar bovendien de mediaviering op tv wordt uitgezonden.

Altijd weer nieuwe mensen

Wiel Wiertz: “De grote parochie is niet de oplossing voor al onze problemen. Er kan wel iets nieuws uit voortkomen. Dat geloof ik. Doordat je nieuwe dingen doet en bovenal wat je doet goed doet en ook de liturgie goed viert en goed verzorgt, hoop je dat weer nieuwe mensen geraakt worden die daar op afkomen. Er komen toch altijd weer nieuwe mensen naar de kerk, mensen die opeens willen aanhaken en lid willen zijn van de gemeenschap.”

Daphne van Rosendaal

DE EUCHARISTIE HET SACRAMENT VAN HET PAASGEHEIM

“Dit sacrament heeft een drievoudige betekenis. Een eerste betekenis heeft het met betrekking tot het verleden, in zover het namelijk een gedachtenis is aan het lijden van de Heer, dat een waar offer was. En als zodanig heet het een *offer*. Een tweede betekenis heeft het met betrekking tot iets tegenwoordigs, dit is de kerkelijke eenheid, waarin de mensen door dit sacrament worden verenigd. En als zodanig heet het *communio viaticum*. Een derde betekenis heeft dit sacrament met betrekking tot de toekomst, in zover het namelijk wijst op het toekomstige bezit van God in het vaderland. En als zodanig heet het *viaticum* omdat het de weg daarheen voor ons mogelijk maakt.” Thomas van Aquino, S. Th. III, q. 73, a. 4c (Geciteerd in: I. Biffi, ‘De eucharistie, volmaakt teken van Christus’ lijdend. In: *Communio* 2010 (1), p. 12)

Sacramenten zijn tekens, in woord en gebaar, die we in Jezus' Naam in de gemeenschap van de Kerk mogen vieren. De sacramenten zijn een paasgeschenk van de levende Heer aan de Kerk: ‘de apostelen trokken uit om overal te prediken, en de Heer werkte met hen mee en schonk kracht aan hun woord door de tekenen die het vergezelden’ (Mc. 16, 20). (Uit: Geloofsboekje ‘Het sacrament van de eucharistie’)

De eucharistie in de Bijbel

In de evangeliën van Matteus, Marcus en Lucas (Mt. 26, 26-29, Mc. 14, 22-25, Lc. 22, 15-20) wordt bericht over het laatste avondmaal van Jezus met zijn leerlingen. Op de avond voor zijn lijden en kruisdood nam Jezus brood, sprak een zegenbede of dankgebed uit, brak het brood en gaf het aan zijn leerlingen en zei: dit is mijn lichaam. Hij nam de beker en zei: dit is mijn bloed.

Het Johannes evangelie bericht ook over de laatste maaltijd van de Heer. Bij Johannes wordt uitgebreid verteld van de voetwassing door Jezus tijdens die maaltijd. Jezus zegt: ‘als Ik, de Heer en Leraar, uw voeten heb gewassen, dan behoort ook gij elkaar de voeten te wassen. Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat gij zoudt doen zoals Ik u gedaan heb’ (Joh. 13, 14-15). Het oudste getuigenis in het Nieuwe Testament vinden we bij Paulus (1 Kor. 11, 23-26).

De Kerk heeft vanaf haar begin gehoor gegeven aan de oproep van de Heer zoals

deze verwoord is in het Bijbels getuigenis. In Handelingen (Hand. 2, 42) staat te lezen over de eerste christenen: ‘Zij legden zich ernstig toe op de leer der apostelen, bleven trouw aan het gemeenschappelijk leven en ijverig in het breken van het brood en in het gebed.’

Dank zeggen

De apostel Paulus en het evangelie van Lucas gebruiken in hun bericht over het Laatste Avondmaal het Griekse werkwoord ‘eucharistein’: dank zeggen. Eucharistie betekent dus dankzegging.

In de overlevering die Paulus doorgeeft in de Korintebrief staat: ‘dat de Heer Jezus [...] brood nam en na gedankt te hebben, het brak en zei: Dit is mijn Lichaam voor u [...] zo ook na de maaltijd de beker’ (1 Kor. 11, 23-27). Bij Lucas (Lc. 22, 19) wordt geschreven dat Jezus brood nam, een dankgebed uitsprak, het brak en het gaf met de woorden: Dit is mijn Lichaam, dat voor u gegeven wordt.

In het grote dankgebed van de eucharistie

danken wij God voor zijn heilsdaden, in het bijzonder voor de menswording van Gods Zoon, zijn leven te midden van de mensen, zijn sterven aan het kruis en zijn opstanding uit de dood.

Paasmysterie

Jezus hield met de apostelen in Jeruzalem het Laatste Avondmaal. Het jaarlijkse Joodse paasfeest was op komst: ‘Het paasfeest was op handen. Jezus, die wist dat zijn uur gekomen was om uit deze wereld over te gaan naar de Vader, en die de zijnen in de wereld bemind had gaf hun een bewijs van zijn liefde tot het uiterste toe’ (Joh. 13, 1).

Het joodse paasfeest gedenkt de bevrijding van het volk uit de slavernij van Egypte. Zoals het volk van God in de tijd van Mozes aan de vooravond stond van de uittocht door de Rode Zee naar het beloofde land (Ex. 12-14), zo staat Jezus bij het avondmaal aan de vooravond van zijn tocht door de dood aan het kruis naar het leven, de overtocht naar zijn Vader. In de eucharistie gedenkt de Kerk Christus’

kruisdood en verrijzenis. ‘De eucharistie is bij uitstek het sacrament van het paasgeheim’ (paus Johannes Paulus II).

Gedenken

Jezus zegt: ‘Doet dit tot mijn gedachtenis’ (1 Kor. 11, 24). ‘Gedenken’ houdt niet in dat we in de eucharistie alleen met een herinnering bezig zijn uit het verleden. ‘Gedenken’ betekent dat we Christus opnieuw in ons midden ontmoeten en ontvangen, hier en nu.

De kruisdood en opstanding van Christus hebben verlossing bewerkt. De verlossing door zijn overwinning op de dood -eens en voor altijd- wordt in de viering van de eucharistie voor ons in het heden geplaatst, present gesteld. In de viering van de eucharistie worden wij door Christus met elkaar verbonden en wordt de gemeenschap van de Kerk door Jezus zelf opgebouwd (*communio*).

Offer en Maaltijd

In de eucharistie gedenkt de Kerk enerzijds het sterven van Christus aan het kruis: ‘de

Heer gaf een bewijs van zijn liefde tot het uiterste toe’. In de viering van de eucharistie wordt zo het kruisoffer van Christus present gesteld. Anderzijds is er sprake van maaltijd houden: ‘Telkens als gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt’ (1 Kor. 11, 26).

De gekruisigde en verzezen Heer is onze gastheer en tegelijkertijd ons voedsel. Daarom wordt in de eucharistie niet alleen gesproken van tafel (maaltijd), maar ook van altaar (offer). Door onze deelname aan de eucharistie worden wij verbonden met de opgestane Heer en krijgen wij deel aan zijn overwinning op de dood. Wij krijgen deel aan zijn leven. ‘In de eucharistie komt de Heer de mens tegemoet en is reisgezel van de mens’ (paus Benedictus XVI).

(Uit: Geloofsboekje ‘Het sacrament van de eucharistie’)

KERK IN DE STEIGERS DE HEILIGE MARIA HEMELVAARTKERK IN GRAAUW



(Foto's: Bisdom Breda)

Graauw is een wat afgelegen plaats in Oost-Zeeuws-Vlaanderen, een gebied met een geheel eigen geschiedenis. Het hoort pas vanaf 1841 bij het vicariaat Breda, de voorloper van het bisdom.

Deze afwijkende geschiedenis blijkt als we het ontstaan van de parochie Graauw nader bestuderen. Dit stukje Nederland hoorde niet bij de Bataafse Republiek en het Koninkrijk Holland maar vanaf 1793 bij Frankrijk en het Franse Keizerrijk. Dit bracht met zich mee dat de katholieken aldaar niet als hun Noordnederlandse geloofsgenoten dansten om de vrijheidsboom maar te maken kregen met de totalitaire gevolgen van de Franse revolutie. De pastoors in Zeeuws-Vlaanderen werden gedwongen een eed op de grondwet af te leggen hetgeen de meesten weigerden. De komst van Napoleon bracht enige verlichting. In 1801 sloot hij een concordaat met Pius VIII hetgeen de verhoudingen normaliseerde.

Een van de directe gevolgen van dit concordaat was de stichting van de parochie Graauw. Het concordaat

bepaalde dat de parochie- en de gemeentegrenzen moesten samenvallen. Zeer tegen de zin van de parochie van Hulst werden zowel Lamswaarde als Graauw afgesplitst en trad in 1805 de eerste pastoor aan, Hendrik van Herle, een Vlaamse kapucijn. Deze kapucijn beschikte over een pasgebouwde kerk en een pastorie. De bevolking van Graauw groeide zodat er al in 1854 een nieuwe kerk nodig was. De Bredase architect Soffers tekende voor het ontwerp. Hij ontwierp een driebeukige kruiskerk in baksteen. De oude toren bleef gehandhaafd. In de loop van de geschiedenis is deze kerk herhaaldelijk uitgebreid.

De kerk bezit een rijk interieur uit de tweede helft van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste. Tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) ving de gemeenschap van Graauw veel vluchtelingen op uit Vlaanderen. Twee van deze vluchtelingen, F. de Vos en H. Truyens, hebben met hun schilderijen de kerk verrijkt. Hun werk past in de neo-gotische traditie. Op de gepolychromeerde wanden en plafonds zijn

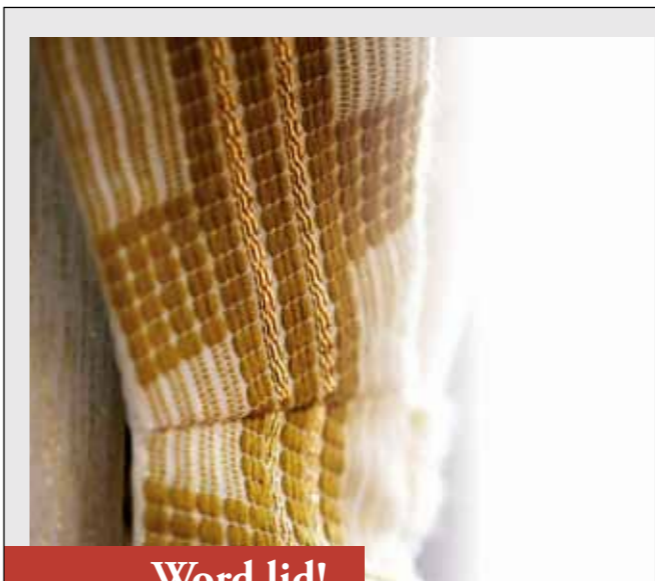
ook Jugendstilachtige biezen en lijsten te herkennen.

In 1969 is dit interieur aangepast aan de liturgische eisen van het Tweede Vaticaans Concilie. De toenmalige pastoor koos er niet voor de aanwezige schilderijen, heiligenbeelden en polychromering te verwijderen.

De staat van het kerkgebouw is matig en behoeft een grote instandhoudings-slag. Zowel toren en kerkdeel zijn op onderdelen slecht. Goede vrijwilligers proberen met eigen inzet kleine reparaties uit te voeren en tijdelijke voorzieningen te treffen. De raming van de kosten voor een grootse investering voor instandhouding van het exterieur zijn geschat op ruim € 1.000.000,-. Meerdere subsidieaanvragen zijn de afgelopen jaren gedaan, echter helaas zonder enig resultaat.

De kerk van Graauw is waardevol in vele opzichten.

Hans de Jong
Frank van der Linden



Word lid!

Gebedskring roepingen bisdom van Breda.

Alles wat ons bezighoudt mogen wij in gebed voorleggen aan God. Ook de vraag om arbeiders die het dienstwerk in de Kerk op zich willen nemen.

Speciaal in het jaar van de priesters (2009-2010) startte in het bisdom van Breda een gebedskring voor roepingen tot priester, diaken en roepingen tot het religieuze leven.

Leden van de gebedskring worden elk jaar persoonlijk uitgenodigd voor het gebed op roepingszondag. Leden ontvangen ook informatie over de Priester- en diakenopleiding Bovendonk, waarvoor in het bijzonder om gebed wordt gevraagd.

De eerstvolgende bijeenkomsten van de gebedskring roepingen zijn vespervieringen op **Roepingszondag 21 april en zondag 24 november 2013 om 17.00 uur** in de H. Antoniuskathedraal in Breda.

E gebedskringroepingen@bisdombreda.nl • T 076 52 23 444

de Bonth van Hulsten bv
Bouw • Restauratie • Projectontwikkeling

**O.L.V. kerk
Roosendaal**

Postbus 115 - 5250 AC Vlijmen - Telefoon 073 - 5119022
E-mail bvh@volkerwessels.com - Website www.debonthvanhulsten.nl



*"Christus zendt ons
vandaag evenals toen
uit over de wegen van de wereld
om zijn evangelie te verkondigen
aan alle volken van de aarde."*

Paus Benedictus XVI (Porta fidei nr. 7; Mat. 28, 19)

www.jaarvanhetgeloof.nl

**Uitvaartverzorging
van Gemert**

Heuvelstraat 181, 4812 PJ Breda
tel: 076 - 521 28 68
www.gemert-uitvaart.nl

Dag en nacht bereikbaar
Voor een persoonlijke verzorging
van crematie of begrafenis.

Vraag ons gratis
informatiepakket aan.

Uw wens ... onze zorg

JAAR VAN HET GELOOF!

11 OKTOBER 2012 - 24 NOVEMBER 2013

Hernieuwde bekering en herontdekking van
het geloof met het oog op het getuigenis
van christenen in de wereld!



*“Christus zendt ons vandaag evenals toen uit
over de wegen van de wereld
om zijn evangelie te verkondigen
aan alle volken van de aarde.”*

Paus Benedictus XVI (Porta fidei nr. 7; Mat. 28, 19)

www.jaarvanhetgeloof.nl

